

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Handwritten text, possibly a library or collection name, partially obscured.

Handwritten text, possibly a date or location, partially obscured.

Falle med pennan [pseud.]

"Förgeren". Sthm 1892.

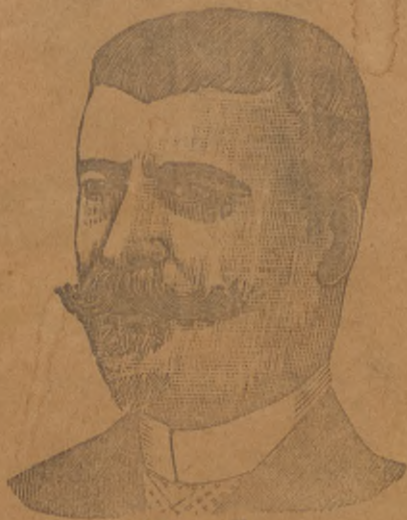

Handwritten notes at top: "Lundström 1872" and "Sven Högberg"

Originella
Stockholmstyper

af olika författare.

III.

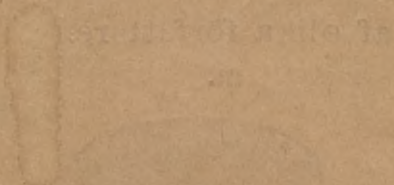
"Jörgen"
af Fallo med pennan.

Handwritten number: 1219 248

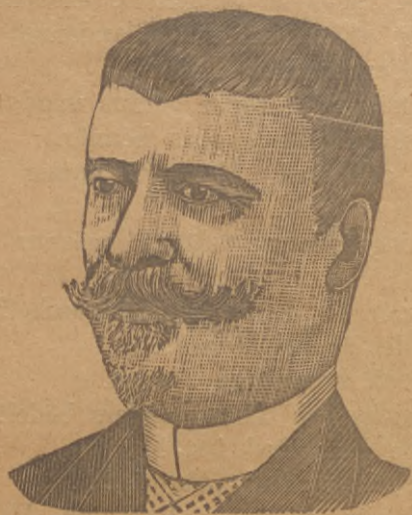

3
1/2

Original
2000
1900

32
118

“JÖRGEN” *

Af “Falle med pennan.”

De flesta af oss ha väl på Stockholms gator,
vår och sommar, höst och vinter, sett den
undersätsige, starkt bygde mannen med sitt syd-
ländska utseende, sitt kort stubbade svarta skägg,

sina spejande, sarkastiska ögon, sin muskulösa hals, som kunde väcka en gladiators, en tjurfäktares eller boxares afund, och sin oklanderliga på en gång enkla och excentriska elegans.

— Nej, titta! ropar gatans ungdom.

Poliskonstaplarne göra honnör.

Till och med "bättre" damer göra half helt om.

Tidningspojkarne slänga mössan ned i knävecken.

Hvarför all denna uppmärksamhet?

Jo, det är ju *Jörgen*.

Den oförbränneliga Jörgen.

Bennichs och Themptanders bödel!

Janne Bruzelius' fasa!!!

"Satkäringarnes" plågoris!!!

Och sist ej sämst, Christian Hammers obehagliga demon, hvars hat icke utsäckes.

Men att uppräknat Jörgens alla offer är omöjligt.

Fråga en "Pelle med fanan", en "Palme (toke)", en "Fru Professorska" — fråga dem alla hvad de lidit af hans pilar, aldrig förgiftade eller afskjutna från bakhåll, utan från "Figaros" front och med öppet visir.

En skildring af denna typiska personlighet torde väl ega anspråk på att kunna väcka den

stora allmänhetens intresse, i synnerhet som skildringen göres af en person, som under många år stått Jörgen mycket nära och följaktligen känner alla hans goda så väl som svaga sidor.

* * *

För närmare data hänvisa vi till upp-lagsböckerna, då ju denna teckning ej gör anspråk på att vara en biografi i ordets egentliga bemärkelse, utan endast en croquis af en mycket uppmärksammat typ.

Allt nog — Jörgen föddes i Skåne, och den stad, som såg honom födas, var landets perla, det hänförande Helsingborg, samma stad, der han vid den storståtliga humbug, som kallades publicistmöte, var den mest uppburne gästen sistlidne sommar.

A propos Jörgens födelse — här ha vi genast tillfälle att påpeka en svag sida hos den eljest i så mångt och mycket sundt tänkande journalisten.

Han yfves, jag vet icke på hvad grund, öfver att vara en ättling af högstsalig kung Karl den elfte, rofgirig i åminnelse — en ättling på sidolinien naturligtvis.

Men så är han ju också "sydländing" på

mödernet, och kungliga bastarder stodo ju åtminstone i Frankrike i hög kurs.

Sjelf har Jörgen aldrig lemnat några afläggare, vare sig andliga eller lekamliga, till venster eller till höger, detta fastän han ännu genom giftermål är förenad med *Mattis* — Mathilda Tengbom, bekant såsom skriftställarinna, såsom framgångsrik tuktare af spanska röfvare och såsom sårgerskan Olefine Moes intima väninna — eller jag borde kanske säga — *vän*.

På tal om sin gemål brukar Jörgen säga:

— *Mattis* kan vara mycket behaglig, när hon vill, men — hon vill aldrig.

Och detta är *måhända* anledningen till, att något egentligt äktenskapligt närmande aldrig kommit till stånd mellan de båda makarne. Malisen påstår dock en helt annan orsak.

* * *

Jörgen är icke hvad man i egentlig mening kallar "studerad karl". Och väl är kanske det. Antärligen hade hans eminenta begåfning gått förlorad under det akademiska högtrycket, och vår tidningshungrande allmänhet hade ej fått någon annan *Figaro* än "salig" Hugo Nisbeths.

Han har talat så mycket om navigationsskolan på Söder, att man väl torde förmoda, att han der erhållit sin första egentliga utbildning. Någon

dylik har han väl äfven skaffat sig på sina många resor "från Poleirkel till Vändkrets", hvilka resor dock stundom förefalla något apokryfiska — språkkunskaper äro nemligen en bland Jörgens svaga sidor.

Jörgen har ibland några mystiska expekterationer om aflagd "sjökaptens-examen af första klassen", men hvad vi med säkerhet veta, är, att han hamnade i tullverkets tjänst, och ingen, allra minst "herr Bennich med snusdosan", glömmer den storm som den unge friseblaren lät uppblåsa just i denna hamn.

Den enda af Jörgens resor, om hvilken den stora allmänheten känner något med absolut visshet, är den färd, hvilken han på hösten 1889 företog i sällskap med "kapten" Feller — en färd som började på Mosebacke terass, fortsattes i de lägre luftlagren och afslutades på grundt vatten i Brunnsviken.

* * *

Sjökaptener hafva i allmänhet något af envåldsherskarens gry uti sig, och i detta fall förnekar Jörgen, "sjökaptenen af första klassen", icke sina föredömen.

Och detta envåldsherskarekynne var det, som till slut gjorde honom "omöjlig" i tullverkets tjänst,

På Furusund, der han var stationerad som uppsyningsman, betraktade han nemligen hela detta område som sin personliga domän — och ve den satkärning som olofligen beträdde "hans" mark.

Emellertid inlade han just under sin Furusundsperiod en oförgätlig förtjenst i vår oberoende press' historia. Det var nemligen från denna plats, som han så småningom började sina orädda anfall mot juveleraren Hammer, hvilken invandrade schackrare han sedermera så obarmhertigt blottat och förlöjligat.

* * *

Jörgen har bakom sig en lång publicistisk carrière. Många af de grilljannar hvilka stämpla Figaro som en skandalavisa, äro måhända okunniga om, att dess redaktör en gång i verlden varit en bland det "fina" Nya Dagligt Allehandas trägnaste medarbetare.

Men sin ryktbarhet bland den stora massan vann Jörgen först i början af åttio-talet, då "Budkaffen" började gå kring berg och dal.

Det var ett märkvärdigt tidningsföretag i flera hänseenden, och kanske mest därför att detta Stockholmska "boulevard-blad" redigerades af tre *skåningar*, och dessa tre sinsemellan voro af det mest skiljaktiga skaplynne: Janne Bruzelius, en delvis ganska storslagen äfventyrare-natur, som enligt egen

uppgift "polerat messing på transatlantiska ångbåtar" och varit "hängd för häststöld i Tejas", Anders Hasselgren, sedermera af Jörgen döpt till "Bondklockaren", för hvilken lifvets högsta syften utgjordes af middagskrischa och toddipengar, samt slutligen Georg Lundström, *Jörgen*, hvilken utgör en diametral motsats till människor i allmänhet, så väl dem af Annonzellii-cert som dem af Bondklockarkaliber.

Men företaget gick briljant.

Janne högg annonser och kursade källarmästarekonterfej.

"Hassel" — ja, han läste väl korrektur.

Och *Jörgen*?

Jo — han *skref*.

Men i "Budkafflen", som helst ville stå väl hos Gud och hela världen, måste Jörgen hålla sig inom vissa skrankor, och detta var icke förenligt med hans ettriga temperament.

Följden vardt en brytning, och en vildare uppsjö af ovetit än den som nu forsade genom spalerna i Jannes Budkafvel och i Jörgens "Stockholmsbref" har väl den svenska pressen aldrig skådat.

Men huru högt glåpordens brottsjör är stego — desto djupare sjönk Budkafflens ekonomi — och så vardt det försoning mellan de båda antagonisterna.

Försoningen blef emellertid af mycken kort varaktighet. Och då "Vikingens" f. d. redaktör Oscar Norén, "En oren vestgöte", den af Jörgen i Budkafven så obevekligt persifierade "Lille Norér.", på hösten 1887 genom några konstbesynnerliga manipulationer lyckades tillkrångla sig eganderätten till salig Hugo Nisbeths *Figaro*, så inträdde Jörgen såsom medredaktör och kronikör i nämnda "avisa."

Men ej heller här fick hans ande fria tyglar, hufvudredaktören beskyldde honom för att luta åt socialismen, och Jörgen, den astmatische Jörgen drog antagligen en djup suck af lättnad, då hans hufvudredaktör en vacker dag for ned till Göteborg och "köpte" en daglig tidning samt öfverlemnade *Figaro* jemte ett dussintal använda porträttstockar och urmoderna annons-klichéer i Jörgens oqvalda besittning.

Sedan den dagen tyckes lifvet i allmänhet hafva lett mot Jörgen och endast "grosshandlare Anderssons" förskingringar torde hafva vållat honom några ekonomiska bekymmer af svårare art förutom landsortskommissionärerna naturligtvis.

Men en annan svår förlust hade Jörgen haft att utstå, innan han vardt enväldsherskare i *Figaro*.

Han hade nemligen sommaren 1887 förlorat sin älskade Putte, en förlust, som lär ha gripit honom synnerligen djupt.

Och Putte, hvem var han?

Jo, Putte var Jörgens hund, visserligen intet racedjur, utan snarare en byracka, eller, som det i tyska hundgårdskatalogen heter: fantasi-hund.

Men denna Putte tillhörde en gång Jörgen, och därför tillhör han nu den svenska literatur-historien med lika stort berättigande som Bileams åsna tillhör våra religionshäfder.

Sällan torde en kärleksbesviken åldrig mö hafva behandlat sin bästa mops med större hänsyn än Jörgen sin excentriska Putte.

* * *

Det är måhända icke bekant för alla, att "Jörgens Putte" åtminstone en gång spelade en inflytelserik roll i sin husbondes lifsdrama.

Det var på ett publicistsamqväm — om vi minnas rätt 1885.

Putte stod som vanligt tjudrad i tamburen utanför publicist-klubbens samlingslokal, och en myndig medlem af klubben — Hellstenius var den nu aflidne mannens namn — tog sig det orådet före att tilldela en spark åt djuret, som åtminstone den gången intet ondt hade gjort.

Och hvad gjorde Jörgen för att hämnas det kränkta djurets ära?

Jo, i flere klubbledamöters närvaro spottade han djurplågaren i ansigtet, med den påföljd, att han — Jörgen — samma dag utvoterades ur det illystra kotteri som benämnes publicist-klubben!

Jörgen och Putte beredde på sin tid månet gratisspektakel åt de skådelystna stockholmarne. Putte var nemligen under de sista åren af sin handelsrika lefnad både blind, döt och lytt. Och det var en syn för gudar att skåda den förtviflade husbonden, då hunden föredrog att sällskapa med sitt eget slägte. Och man kunde få se den eljes så konventionelle Jörgen glömma sin värdighet och ropa, så att det gaf gensvar i gator och gränder: — Hör du inte, Putte? Dj—a bondhund!

* * *

Hurudan karl är Jörgen?

Den frågan har man ofta ställt till mig och antagligen till många andra bland dem, som ega förmånen af hans bekantskap.

Svaret är inveckladt, ja, för att begagna ett vulgärt uttryck, kitsligt.

Han är först och främst en personlighet af idel motsatser.

Af en stundom till löjlighet gränsande fåfänga, men på samma gång utrustad med en märklig själfironi.

Äf sjudande harm mot allt som han anser på tok eller venstervridet här i världen, men på samma gång af en ofta ganska betänkelig inkonsequens; en sybarit i högsta grad, men på samma gång så måttlig i sina lefnadsvanor som kanske få af våra svenska tidningsmän o. s. v. o. s. v.

* * *

För att icke stå som belackare gent emot en man, hvilken vi i många hänseenden högt värdera, måste vi naturligtvis framlägga några exempel ur vår egen erfarenhet.

Hans fåfänga framlyser ur nästan hvarenda rad i hans eget organ — huru ofta uppställer han sig icke såsom ett mönster för den absolut korrekta elegansen.

Detta hindrar emellertid icke att han i kretsen af intima vänner låter sig behandlas nästan som en "driftkucku."

På sin inkonsequens har han lemnat så många bevis, att endast hälften af dem ej skulle kunna nedskrifvas på en dag.

Hvem minnes icke hans skarpa filippiker exempelvis mot "Pontecorvetteriet"? Men hvem är väl nu en större beundrare än han af vår "dyre" konung — i synnerhet efter den på Karl-

berg firade sekularfest, till hvilken han erhållit inbjudning?

Men tänk — om han icke fått biljett?!

Alla hafva vi läst hans utfall mot variétéväsenet, men under den gågna sommaren hade vi äfven tillfälle att studera, på vers och prosa, hans utförliga, fast visserligen icke af honom sjelf, utan af signaturen "Bob" skrifna reklamer för ett *annonserande* variété-etablissemang.

Hans kulinariska njutningar äro välbekanta för alla läsare af Figaro, men alla dessa läsare veta måhända icke, att han äter endast ett mål om dagen — och tilläggom det — gerna delar med sig åt en vän, som är utan en eller flera middagskrisehor.

Men hvad Jörgen först och främst är, det är den förkroppsligade *arbetsamheten*. Betänk att "vår utmärkte redaktör" så godt som ensam skrifer hela sin "utmärkta avisa", utom då han en och annan gång köper poetiska utgjutelser af "unga skalder", så lär han benämna dessa versfabrikationens martyrer.

Och det är ej endast författarskapet, som utgör arbetet — huru mycket likt och olik i tidningsväg måste han ej genomläsa för att erhålla offer för sin hvassa rakknif!

* * *

Hur ser det ut hos Jörgen?

Så lyder en frågen, som mången af våra läsare och läsarinnor antagligen torde hafva på läpparne.

Är han, "sybariten", omgifven af en yppig elegans och komfort? Ligger han klädd i en nattrock af Utrechter-sammet bolmande en utmärkt havanna på en svällande ottoman och söker stoff till sina pikanta kåserier.

Ingalunda!

Högst uppe i det vidlyftiga Brunkebergs hotell finnes en stor sal med härlig utsigt åt tre väderstreck.

Salen är genom skåp och tomma vinlårar afplankad i ett smalt prång — expeditionen — och ett rymligare hemvist: redaktionen.

Möbleringen är skäligen enkel.

På expeditionen: ett bord, en stol och två mindre vinlårar.

Inne på redaktionen förnöjes ögat af en något större omvexling. Här finnes visserligen, äfven här, icke mera än ett bord, men ungefär ett halft dussin stolar.

Icke en tillstymmelse af veklighet förmärkes. Ingen till däsighet inbjudande soffa, inga gungstolar eller fåtöljer, endast en enkel jernsäng med bländhvitt parad-täcke — allt är af en sannskyl-

digt spartansk enkelhet, och af den elegans som på gatan utmärker lokalens innehafvare, förmärkes här icke ett spår.

Tvärtom. Bland alla menniskor som vi sett "ogenerade" vid hemmets härd torde ingens "ogenerthet" öfverglänsas af Jörgens. I detta afseende är han onekligen ett söderns barn. Ja, han är så ogenerad, att jag icke vågar ingå på några vidlyftigare detaljer. Hans habit i hemmet, skulle inte ens den sämste hamnbase villa böja sig för att upptaga, ty den består af idel lump, hvarigenom alla lemmar framträda blottade, hvadan ingen blygsam kvinna bör besöka hans s. k. hem.

De dekorationer, som fäga ögat, äro icke rikliga. Förutom några gammaldags tullbevakningspistoler jemte epåletter och stickerter på ena långväggen, äro de placerade bakom glasrutorna i de skåp, som förvara "vår utmärktes" mångskitande kroppsliga omhölje.

Jag tror icke att t. ex. Kungliga biblioteket skulle göra några invändningar mot att få ärfva dessa dekorationer efter egarens död — om han någonsin dör, den oförbrännelige Jörgen.

Man ser af dem att Jörgens personlighet under tidernas lopp i hög grad tillhört offentligheten. Alla dessa dekorationer äro nemligen illustrerade tidningsurklipp, framställande Jörgen med eller

utan Putte, hängande i galge, i nappatag med Janne, i dryckeslag med vår nuvarande konung på en ångbåt etc. etc.

Otvanpå skåpen fullständigas dekorationen af en samling tombuteljer i alla upptänkliga kulörer, de flesta härstammande från den af egaren mångbesjungna och utpuffade firman Lacave.

* * *

Att "Jörgen" är en mutkolf af allra värsta slag, det är en känd och erkänd sanning, därför borde hans gränslösa afundsjuka ej vara så stor mot konkurrenten Janne, som den ständigt är.

* * *

Hurudan är Jörgen hemma?

Den älskvärdaste värd. Vinet tryter aldrig, ej heller Jörgens jovialiska konversation, och mången pufftiggande "aktös" har helt säkert kastat trånande blickar på den borta i hörnet befintliga möbel, hvilken innesluter det nyttiga husgeråd, som genom bild förevigats i det nobla killespelet.

"Cigarren bör vara bortlag", skrifver Jörgen i sina famösa "Ordningsregler", och hvad än Jörgen må bjuda — icke är det cigarrer.

"Spottningsleden torde hos oss utrotas", skrifver han äfven, och vi kunna därför tillråda herrar och damer, som lida af kronisk strupkatarr

eller tugga tobak — snus vilja vi icke tala om — att medföra tillräckligt förråd af näsdukar.

I synnerhet som spottlåda ej finnes på "vår utmärktes" byrå.

En och annan gång händer det att någon dumdristik "ung skald" vågar fråga:

— Bäste herr redaktör! Törs jag tända en cigarett? Jag har sjelf tändstickor med mig.

Jörgen är allt för stor människokännare och kännare af de fysiska behofven för att vägra sitt bifall till en dylik anhållan. Men i samma ögonblick, som cigarretten tändes, höljer han omsorgsfullt ett skynke öfver buren med kanariefåglarne.

Ty djurvän är Jörgen. framför allt Det vare sagdt till hans heder.

* * *

Kom vidare ihåg Jannes pigal En hos redaktören af den "konkurerande avisan" anställd tjensteflicka hade på grund af husbondens åtgörande fått hvad man kallar "pulpet" — en pulpet hvars innehåll snart kom i dagen. Hvad gjorde nu qvinnohataren Jörgen?

Ja, för att skada "konkurentavisans" redaktör, tog han sig an det "oskyldiga" offret för Jannes öfersvallande mannakraft, och mången rådstufvurättsbesökande Stockholmare torde hafva i friskt minne de högtider af skratt, som bereddes honom då Jörgen, den oförbrännelige Jörgen, uppträdde som rätttegångsbiträde åt en förfallen "oskuld."

Annälan.

"Originalens tid är förbi", säger män, men detta är åtminstone ännu icke sant. Vi se dagligen omkring oss en skara typer, som bära "originalens" prägel och sem genom sin egendomlighet falla främlingen i ögonen, ja, som genom sin originalitet ge en viss färg åt huvudstaden. Om nu dessa äro representanter för en bortdöende generation och i sig bibehållit en del af dess ursprungliga, men i allmänhet genom stgande bildning bortarbetade egendomlighet, så förhoppas de, att deras minne bevaras, så mycket mera, som de ju äro bidrag till sin tids kulturhistoria.

Om vi dertill lägga, att en skildring af dessa "originall" kan för samtiden vara både roande och lärorik, så ha vi fullt — tyckes oss — motiverat den serie, som nu inledes med en af Stockholms originellaste och populäraste personer, skildrad af en hans minst lika originelle vän. Till de följande häftena ha vi att välja bland en mängd andra personer, vi nämna "pastor Bengtsson", "gubben Boije", "Student-Olle", hästslagtare Ekeblad, källarmästare Lindqvister, gubben Selander, f. d. öfverbibliotekarien Klemming, "mäster Palm", "Jörgen", f. d. löjtnanten i borgerskapet, skemakaren Féron m. fl.

Skiftande pennor komma att genosa sin olika individuella egendomlighet ge omväxling och färg åt skildringarna.

Vi rekommendera våra "Originella Stockholmstyper" i allmänhetens gunst.

Vördsamt
Utgifvaren.

Stockholm, Nya Boktryckeriet, 1892.

1001865092

